NA KÁNOI ZA POLÁRNÍ KRUH

VELKÝ DEN **ÚTERÝ 15. června**

Vstávám v šest. Pavel už je vzhůru. Už si dokonce stihl dát ranní koupel v řece. „Zaplať pánbů za to," zadívám se na nebe téměř bez mráčku. Našemu odletu do hor snad nestojí nic v cestě. Než vstanou holky, rozděláme oheň a uvaříme snídani. Pod vysokým břehem dělá rámus bobr. Má tam někde vybudovaný svůj hrad. Plave a když vidí nebezpečí, plácne ocasem silně o vodní hladinu a potopí se.

Brad se u letadla objeví v osm. Stany už máme sbaleny, a tak okamžitě začínáme nakládat. Nejdříve podáme Bradovi na palubu lodní pytle, pádla, vesty a všechny rozmontované součástky z lodě a pak mu pomáháme na levý plovák letadla zafixovat kánoe vložené do sebe.

„Where you guys from? Is it German language you speak to each other?" zaujme Brada naše řeč.

„No, it's Czech. We're from the Czech Republic," odpovím.

„Oh, Czech Republic!" vyhrkne překvapeně. „Dábre ráenou."

„Dobré ráno," odpovídáme s Pavlem pobaveně, ačkoli s malým zpožděním. Chvíli nám trvá uvědomit si, že na nás Brad právě promluvil česky.

„Where did you learn that?"

„One of my last workmates was from Czechoslovakia. Peter. Great guy by the way."

Přípravy k odjezdu jdou jako na drátku. Všechno mi připadá neuvěřitelně zrychlené a bezproblémové. Vypravit se letadlem do hor se zásobami na tři týdny a dvěma dlouhými kánoemi se zdá být daleko snazší, než se autem vykodrcat na rodinnou návštěvu babičky na druhý konec Prahy. Veškeré mé obavy, že přijde nějaká komplikace a náš odlet se bude muset odložit nebo se vůbec neuskuteční, se naštěstí nenaplňují. Poté, co Bradovi na ruku v hotovosti vysázíme 1428 kanadských dolarů, už nám nic nebrání odstartovat.

Jsme napjatí. Nikdo z nás dosud malým letadlem neletěl. Utěšuje mě, že Beaver vypadá poměrně bytelně, rozhodně bytelněji než lehčí Cesna. Snad nás v pořádku

zanese až na McClusky Lake. Pak už budeme mít náš osud jen a jen ve svých rukou a nebudeme muset spoléhat na nevypočitatelnou techniku.

Motory hučí na plné obrátky. Brad a Ernie si nasazují sluchátka. Letadlo pomalu odplouvá k prostředku řeky. Točí se směrem na východ, nabírá rychlost, plynule se odlepí od hladiny a prudce začne stoupat. Malými okýnky sledujeme vzdalující se krajinu pod námi. Desítky malých jezírek a spleť potůčků se lesknou a třpytí jako zrcadla. I zelená políčka, co zprvu vypadají jako louky, se pod určitým úhlem ostře zablesknou a nám je jasné, že to všechno jsou močály a bažiny, těžko prostupná severská tajga. Zanedlouho po startu přelétáváme nad hornickou osadou Keno City, kde se doluje stříbro. Potom již následují jen ohromné zelené plochy lesa. Lámeme si hlavu, proč jsou lesy protínány jako pravítko rovnými čarami, co zdánlivě připomínají průseky. Není přece možné, aby v takhle odlehlé divočině byly nějaké lesní cesty.

Tento přítok nás od jezera McClusky dovede do řeky Wind.

Nížina přechází v lesnaté kopce a přímo před námi zahlédnu přes Bradovo rameno majestátní hory – Wernecke Mountains. Tam někde pramení naše Wind River. Ostré hřebeny hor jsou strakaté pozůstatky sněhu. Už zdálky je však patrné, že jaro je tady na severu v daleko pokročilejším stádiu než v Rocky Mountains, které před týdnem ještě celé ležely pod tuhou bílou přikrývkou. Sluneční paprsky pracující téměř čtyřiadvacet hodin denně jsou znát.

Klesáme mezi ostré štíty. Drsné šedé skály se zdají býti na dosah ruky po obou stranách letadla. Napjatě svrchu zkoumáme zem pod námi mezi jednotlivými smrky, jestli tam někde na nás už nečeká grizzly. Přelétáváme pár set metrů nad propletencem širokého řečiště. Desítky provazců říčního copu se rozplétají a zase splétají zpět, razí si cestu mělkým rozlehlým korytem mezi ostrůvky a pozůstatky ledových ker a sněhu. Že by tohle byla naše řeka?

Brad sklopí levé křídlo pod letadlo, až se mi pod žaludkem zvedne vzrušivá vlna. Dělá široký oblouk. Nechává nás podrobně si prohlédnout terén z ptačí perspektivy. Cosi na nás dozadu křikne, ale přes hluk motorů nic neslyšíme. Široký oblouk ještě párkrát zopakuje. Snad mu něco Ernie vysvětluje. Snad radí kudy přistát, když je to Bradův první let. Kroužíme několik minut, než si uvědomíme, že ta malá louže pod námi nejspíš bude McClusky Lake. Poslední otočka, srovnání letadla na přímý východní kurz a už klesáme, stromy kolem rostou a rostou, hladina je pár metrů pod námi. Letadlo měkce dosedne na jezero. Sláva! Přežili jsme.

Plujeme ke břehu. Motory ztichnou. Překvapeně sledujeme Brada, jak otevírá dveře kabiny a obhlíží břehy. Dřevěné molo, u něhož se zřejmě v minulosti parkovalo, je rozbité, z větší části ponořené pod vodou. Brad přejde k nám dozadu, otevře velké dveře a na chvíli se váhavě zamyslí. Stojíme dobrých deset metrů od souše. Chopí se pádla, sleze po žebříku ven na plovák a snaží se letadlo přiblížit ke břehu; široký záběr, přítah, „fuck“.

„Will take down the canoes and unload you and your stuff here,“ prohlásí, když jsme pár metrů od břehu, jelikož není jiná možnost – břehy nevypadají jako příhodné místo, kde by se dalo vykládat. Výsadek na jezeře McClusky je doslovný.

Pomůžeme Bradovi odvázat naše kánoe z plováku. Do té nerozebrané naházíme loďáky a všechny rozmontované součástky: sedadla, hliníkové tyče, polystyrenové plováky, šrouby, matky, nářadí. Mě a náklad dopravíme na břeh a pak se Pavel vrátí pro holky, plastovou skořápku druhé kánoe a zbytek věcí. Vše trvá jen pár minut.

„That’s all you guys have?“ diví se Brad stoje na plováku letadla.

„That’s all we have,“ kývneme ze břehu nechápajíce jeho údiv, když náš váhový limit do letadla byl něco málo přes 500 kilo.

„Really? It doesn’t seem much for that long time in the wilderness – are you sure? We have some food in here. Don’t you need anything?“

„We’ll be okay, thanks!“

„You’re gonna be fishing, eh?“

„We are.“

„Well, good luck guys! Take care!“ popřeje nám nakonec. Pozdravit vykoukne i šedovous Ernie.

My stojíme jako přikovaní. Každý z nás obsadil svůj drn trávy, na němž se dá stát. Všude kolem je země podmáčená, suchou nohou neprůchodná. Budeme se muset na lodích přesunout k rozbitému molu, kde snad najdeme lepší útočiště.

Beaver zapíná motory, roztáčí vrtuli. Pár okamžiků ještě bloumá po hladině, než zaujme správnou pozici na konci jezera, pak se rozjede a elegantně se vznese vzhůru. Ve vzduchu nám na pozdrav zamává křídly, udělá otočku směrem, odkud jsme přiletěli, a postupně se ztrácí v dáli.

„Tak a jsme v prdeli,“ zasměju se. Nikdo kromě těch dvou o nás neví. Nikdo nás nebude nikde čekat. Nikdo nevyhlásí pátrání, když se něco stane. Satelitní telefon s sebou nemáme. Lenka si ho pro klid koupit přála, ale já chtěl zažít pocity, jaké před sto a více lety zažívali při objevování severské divočiny prospektoři a objevitelé, kteří byli taktéž odkázáni jen sami na sebe. Kdyby se někomu z nás něco stalo, byli bychom snad schopni za týden intenzivního pádlování dojet pět set kilometrů na sever do Fort McPhersonu, našeho jediného možného cíle (pokud vyloučíme možnost dopádlovat zrádným a spletitým labyrintem delty řeky Mackenzie až do Inuviku). I kdybychom snad přišli o jednu loď, mohli bychom se vtěsnat všichni na tu zbylou a střídat se v pádlování, samozřejmě bez zásob jídla a dalších věcí. Kdyby si někdo udělal tržné zranění, snad by ho Lenka obyčejnou sterilizovanou jehlou dokázala zašít. Na vážnější komplikace, jako například na akutní zánět slepého střeva, je ale lepší raději nemyslet.

Jako by nám to ale nikomu nedocházelo. Chvíle, kterou jsem si celý rok představoval – jaké to bude, až budeme opuštěni v horách uprostřed ničeho –, na nás nikterak vážně nedoléhá. Naopak. Cítíme až jakýsi opojný triumf, že teď začíná to pravé dobrodružství. Zřejmě bychom to vnímali jinak, kdyby pršelo a blížila se noc. Jenže počasí nám přeje a dopolední teplé slunce dodává optimismu.

Na kánoích se přesuneme dvacet metrů k rozbitému molu. Tady už se dá pohodlně vstoupit na suchou zem. Hned za křovím vrbek, nízkých smrčků a trpasličích břízek, tolik typických pro tundrovou krajinu, je prostorný plácek, kde vykládáme všechny naše věci a kánoe. Palouk je plný žlutě rozkvetlých arnik a sasanek a zakrslých růžových ostružiníků. Nejvíc ze všeho nás zajímá, jak daleko je to k potoku, po němž se dá doplout k Wind River, a jakým terénem se budeme muset se vším tím nákladem a s kánoemi prodírat. Netrvá dlouho a mezi samičkami komárů se rozkřikne, že bude hostina. Nezůstáváme pozadu a okamžitě si přes obličej dáme síťky. Směrem k potoku je vyšlapáno několik úzkých pěšinek. Všude na nich mohutné losí stopy. Prozatím alespoň žádná medvědí.

Arnika úzkolistá

Sasanka Richardsonova

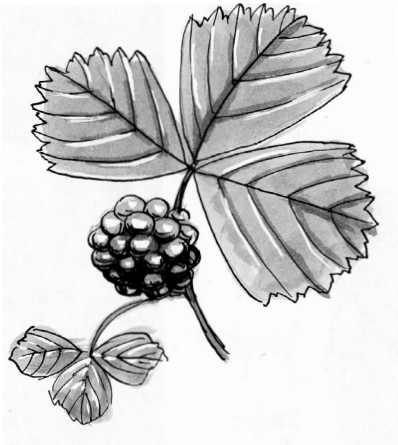

Ostružiník arktický

Arnika úzkolistá (Arnica angustifolia), Narrow-leaf Arnica, Alpine Arnica
je trvalá bylina rostoucí na suchých, kamenitých stanovištích převážně horských oblastí. Můžeme se s ní setkat pouze na Aljašce, Yukonu a v Severozápadních teritoriích.
Arniky jsou široce využívané v medicíně. Mimo jiné obsahují deriváty thymolu, který působí fungicidně a protizánětlivě, a helenalin, který je toxický pro celou řadu mikroorganismů – například Plasmodium falciparum způsobující tropickou malárii, trypanosomy (spavá nemoc a jiné) a bakterii Staphylococcus aureus. Ve vysokých dávkách však helenalin může způsobovat krvácení sliznic a podráždění kůže. Člověk by se měl tedy raději vyvarovat vnitřnímu užití. Arnikové masti mají hojivé účinky, pomáhají ulevit bolestem svalů a kloubů, hojení modřin a také brání vypadávání vlasů

Sasanka Richardsonova (Anemone richardsonii), Yellow Anemone
Žlutý květ této drobné trvalky rozkvétá v květnu a vydrží téměř celé léto. Zpravidla má jen 3 ozubené lístky a jediný květ. Nemůžeme si ji splést, protože je to jediná žlutá sasanka amerického severu. Jde o rostlinu subalpínského až alpínského pásma. Areál rozšíření zahrnuje severovýchodní Sibiř, Aljašku, západní Kanadu a Grónsko. Preferuje vlhké, kyselé půdy a otevřenou stinnou krajinu. Často roste ve stínu vrbek.

Ostružiník arktický (Rubus arcticus spp. acaulis), Dwarf Raspberry, Nagoon Berry
Plody této plazivé přízemní rostliny jsou pokládány za delikatesu. Prý jde o jedny z nejchutnějších plodů vůbec. V ruštině se těmto leskle červeným ostružinám říká „ovoce králů“. Dělá se z nich vynikající marmeláda. Sběrači nicméně musejí být velmi trpěliví, protože plody jsou zpravidla v krajině poseté řídce a daleko od sebe. Objevují se až ke konci července a v srpnu. Růžové květy se objevují již koncem jara.
Rozšíření je cirkumpolární, zahrnuje především severské země Aljašku, Kanadu, sever Skandinávie a Sibiř. Daří se mu na vlhkých, kyselých půdách bohatých na živiny.

Jakmile vylezeme za nízký kopec, už slyšíme dravý hukot vody. Jsme příjemně překvapeni, čekali jsme horší začátek. Celá cesta od jezera k potoku může mít maximálně tři sta metrů a až na pár bahnitých úseků se jde vyšlapanou suchou pěšinkou.

„Ty bláho! Paráda!“ rozzáří se Pavel, když dorazíme k potoku, jehož proud vzbuzuje respekt. „To bude jízda! Docela to teče.“

„A vody vypadá, že je dost, snad nebudeme muset brodit,“ hodnotím, zatímco holky utichly a nervózně hledí na zpěněnou říčku.

„No to bude ještě sranda. To je samej šutr,“ zadívá se Klára po proudu.

„Však to bude krásně technická jízda, kličkování a rychlý hodnocení situace. Háčci to odedřou a budou muset rychle reagovat na pokyny a přitahovat,“ směje se Pavel blaženě.

Zpět u jezera nás teď čeká nejhorší práce – smontovat rozebranou kánoi do původního stavu nebo alespoň do stavu, na němž by se řeka dala sjet. Doufáme, že jsme neztratili moc šroubků a že staré zrezivělé závity budou v pořádku.

Pereme se s tím s Pavlem skoro dvě hodiny. Potíme se teplem, ale mikiny si sundat nemůžeme kvůli krvelačným komárům. Síťky před očima nám vadí v práci a odhalené hřbety rukou jsou v jednom ohni. Holky mezitím znuděně odpočívají na trávě vedle nás, důkladně zahalujíc i tu nejposlednější část obnažené kůže. Na Lence poznám, že začíná mít komárů dost. Vztekle se kolem sebe ohání a není s ní řeč. Z práce nás vyruší hluboké, pronikavé volání potáplic – jeden z nejpůsobivějších zvuků, co jsem v přírodě slyšel. Hnízdící pár elegantně připlouvá po hladině a sleduje podivné vetřelce.

Konečně máme hotovo a můžeme poobědvat. Radost z jídla nám však hatí dotěrné roje komárů. Musíme chodit. Když člověk chodí, sleduje ho jen malá skupina, kdežto když zůstane na jednom místě, postupně se na něj nabalují bzučivá mračna.

Než se začneme stěhovat k potoku, zkoušíme s Pavlem rybářské štěstí. Pavel několikrát nahodí z mola. Ale bez výsledku. Všimnu si, jak se o kus dál mrskne ryba. Přijdu k místu a u mělkého dna tam plave celé hejno lipanů. Sotva nahodím vlasec a začnu navíjet, snad dvacet ryb dychtivě závodí o stříbrnou rotující třpytku.

„Mám!“ vykřiknu nadšením z prvního úlovku v životě, když se ryba zakousne a její kamarádky se s úlekem střelhbitě otočí a zmizí v hloubce. Bohužel závod vyhrála čudla. Má sotva dvacet centimetrů. Chci ji vysvobodit, ale trojháček se jí zabodl kromě úst i nešikovně pod oko, a tak ji rychle zbavím trápení. Žádnou radost mi to sice nedělá, ale v divočině soucit musí stranou. Zatímco kuchám, Pavel s Klárou nasedají na kánoi a jedou rybařit doprostřed jezera. Bystrý racek okamžitě zmerčí příležitost a zpracovává hlavu a vnitřnosti.

Za půl hodiny se Pavel s Klárou vracejí s lodí celou zakrvavenou a třemi královskými kousky arktických lipanů. I bez hlavy můžou mít tak přes třicet čísel. Slavnostní večeře nás první den nemine.

Natřikrát pobereme všechny věci a u potoka je nakládáme do kánoí. Všechno

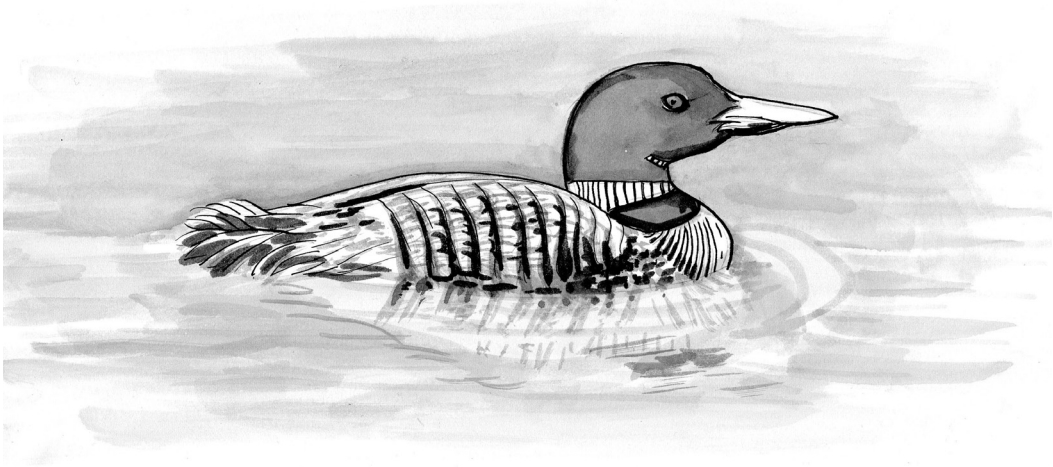

Potáplice lední (Gavia immer), Common Loon
je pro řadu lidí symbolem pravé divočiny. Říká se, že tam, kde se nese její tajemné volání, je ještě nezkažená příroda. Kanadskému dolaru, na němž je hrdě vyobrazena, se říká „loonie“. Zatímco zimu potáplice tráví na moři, na jaře přilétají v páru hnízdit na odlehlá jezera, kde si z větévek a travin budují hnízdo na ostrůvcích nebo naplaveninách obklopených hlubokou vodou, aby bylo chráněno před predátory. Jedenkrát za rok kladou zpravidla 2 vejce. Mláďata opouštějí hnízdo jen pár dní po narození. Na rodičích jsou závislá 2 až 3 měsíce, dokud se nenaučí létat. Rodiče často potomky vozí na zádech. Na rozdíl od dospělých potáplic, které mají jen málo nepřátel (orel bělohlavý, vydra, člověk), na snůšku a mláďata číhá nebezpečí doslova na každém rohu (krkavci, skunk, mýval, norek, racek, liška a prakticky vše, co nepohrdne masem). Největším nebezpečím pro potáplice je však člověk. Potáplice trpí úbytkem vhodných lokalit na hnízdění, uvíznutím v rybářských sítích a jako potápivý pták především ropnými katastrofami, které dokáží úplně zdecimovat lokální populace. Potáplice svým rybářským uměním přímo konkurují rybářům, a tak jsou na řadě míst, kde kvete komerční rybolov, vítáni stejně vřele jako kormoráni u nás. Kromě velkých i menších ryb loví prakticky všechny vodní bezobratlé. Dokážou si poradit i s velkými platýsi. Hnízdní areál rozšíření potáplice lední se omezuje pouze na americký kontinent (Aljaška, Kanada, sever USA) a Island. V zimě se však často objevuje na evropském pobřeží Atlantiku a Severního moře. Její typické volání však můžeme slyšet pouze v létě ve vnitrozemí, v zimě se potáplice neprojevují. Dožívají se i 9 let a celý život většinou tráví s jedním partnerem.

pečlivě uvazujeme. Kdybychom se v tomhle proudu cvakli a ztratili je, těžko bychom je zachraňovali.

Nastupování není zrovna příjemné, je tu vysoký a zarostlý břeh podemílaný silnou proudnicí. Pavel s Klárou volí start proti proudu s vyjetím do proudnice a náklonem. Proud se opře do boku jejich kánoe a stranou přejedou kámen pod hladinou. Pořádně to s nimi zahýbá. Nechybí moc a zalije je voda. Houpou se na vlnách a rychle se nám vzdalují z dohledu. Teprve teď, když nám uvolnili místo, můžeme spustit naši kánoi. My máme loď otočenou přídí po proudu, a jelikož se nám ji na stísněném prostoru mezi smrky nechce složitě otáčet, volíme start po proudu. Držíme se břehu, když zjistím, že mi malý loďák s foťákem a ostatní elektronikou vadí v klečení. „Vydrž, nemůžu si kleknout. Musim si nejdřív přepnout loďák." Pustím se větve, odepnu ho, ale vtom si všimnu, že nám proud unáší záď od břehu. Lenka nás křečovitě drží za kořeny na břehu. Ale jak přitahuje špičku, dělá to ještě horší. Už nedokážu kormidlem srovnat záď a jsem daleko od břehu, abych se mohl chytit. Proud se nám opírá do boku a otáčí nás. „Pusť se, jedem!" zařvu s nezajištěnými všemi cennostmi u nohou. „Né! Dyť jsme nakřivo! Cvaknem se!" – „Pusť se! Hned! Musíme jet!" zařvu důrazně. Ve vteřině nabíráme rychlost. Vší silou zapřu pádlo od lodi a taktak vyrovnávám směr, než nás proud stačí nahnat na zarostlý břeh v zatáčce. Lenka cosi vepředu zakleje. Dál už se musíme plně soustředit na slalom mezi kameny trčícími z řeky. Několikrát se zhoupneme na vlně, pak prudce doprava a ostrá levotočivá zatáčka, kterou si musíme nadjet, abychom se dostali včas z proudnice a vyhnuli se padlému smrku. „Přitahuj, přitahuj!" naléhavě uděluji rozkazy, „a teď zaber!" snažím se z plných plic překřičet proud a vlny. Těsně se vyhneme stromu a projedeme přesně mezi dvěma balvany. „To je vono! Super!" – „Kámen zprava!", „Kámen nalevo!", „Vem to asi mezi", snaží se Lenka hlásit alespoň nejakutnější hrozby, pak ale pochopí, že to nemá příliš smyslu, jelikož jich je tolik a přicházejí tak rychle, že než stačí informace dojít ke mně dozadu, je po nebezpečí. Naštěstí mám přes Lenku dokonalý rozhled; na rozdíl ode mne si stačila do lodi kleknout a je tak dost nízko. Míjíme Pavla s Klárou, kteří na nás čekají na mělkém ostrůvku. Zastavujeme hned pod nimi. Konečně si mohu připnout loďák s technikou.

„Hustá jízda, co?" vítá nás Pavlův blažený úsměv.

„Paráda! Měli jsme sice trochu divokej start, ale pak už to bylo skvělý!"

„Tohle už mi nedělej! Nebo mě klepne! Cos tam vyváděl s tim loďákem?!" zlobí se na mě Lenka.

„Promiň, ale musel jsem na tebe zařvat. Otáčelo nás to bokem na proud, a kdybysme okamžitě nevyjeli, udělali bysme se. Ale přítahy jsi zvládla skvěle! To je přesně vono. Takhle to má vypadat."

„Taky jste tolik nabrali?" ptá se Lenka a vybírá přitom z přídě vodu kloboukem. „Jsem celá mokrá."

„Já taky," notuje Klára.

„Tyhle kánoe nemaj vůbec krytou špičku. Jsem na to zvědavej, až přijdou opravdový peřeje," dělá mi starosti, kolik vody se v lodi nashromáždilo.

Pro změnu jedeme první my. Potok se rozšiřuje a rozlévá do několika ramen. Jízda se o poznání zpomaluje. Někdy je těžko předvídat, kde bude nejvíc vody. Drhneme o kamenité dno. Musím vystoupit a popotlačit nás o kus dál. Voda je sice studená, ale teplejší, než jsem očekával. „Tudy né! Vemte to doleva," volám dozadu a ukazuju pádlem nad hlavou na levé rameno potoka. Pavel s Klárou se opět dostávají před nás. Párkrát musíme vysedat, ale jen na chvíli a pak zase pomalu kličkujeme mezi křovisky břízek, padlými stromky a naplaveninami větví a klád. Máme štěstí, že jsme tu na konci jara, uprostřed léta musí být kamenitý potok zcela nesjízdný.

Ramena se konečně stékají a proud opět sílí. Vždy na sebe po pár set metrech čekáme. V jednom takovém místě nám Pavel zvedne padlý strom jako závoru a umožní nám pod ním projet. Zase se musíme plně soustředit a nadjíždět si prudké zatáčky, kde má proud tendenci kánoi hnát pod vymleté břehy na stromy trčící nízko nad hladinu.

Přijíždíme do rozlehlého údolí k soutoku s Wind River. Ta je jen o něco širší než potok, ale má o hodně více vody a rychlejší proud. Valí se zleva údolím ze zbytků ledových ker a sněhu, které jsme pozorovali z letadla. V euforii parkujeme hned pod soutokem, v tišině na protějším břehu, kde je otevřená krajina jako stvořená pro kempoviště. „Tak tohle bylo asi úplně nejvíc, co jsme kdy jeli! Technicky možná i náročnější než Boca na Slovensku!" září nadšením Pavel s Klárou. Ale pak už všichni žasneme nad křišťálovou vodou řeky Wind. Už jsme viděli hodně panenských a nádherných řek, ale takovouto vodu dosud ne. Tahle nemá snad ani zrníčko kalu a nad oblázkovým dnem se jeví, jako by byla tvořena vybroušenými krystalky verdelitu; čím hlubší místo, tím se voda zdá zelenější. Vrhneme se všichni po kolena do řeky, nabíráme vrchovaté hrsti vody a plnými doušky hltáme ten zázrak. Hrdlem se nám sveze křišťálově ledová čistota. „Lepší vodu jsem v životě nepil!"

Nebe se zatahuje. Dává se do lehkého, teplého deště. „Hele, támhle je srub!" všimne si Lenka překvapeně a ukáže na stavení asi sto metrů dál od břehu. Srub bychom tady nečekali. Venku nad dveřmi je zavěšené mohutné losí paroží. Vevnitř nikdo není. Je tu ale spousta věcí a nářadí, plechová kamínka, stůl a židle a podél stěn sbité platformy na spaní. Voní to tady dřevem. Okna jsou z igelitu – bohužel na dosti místech proděravělého, a tak ani zde není o komáry nouze. Určitě je jich tu ale méně než venku. „Vypadá to, že tady občas přebejvá ňákej trapper."

Možnost přenocování ve srubu vítáme. Naše zásoby jídla budou před medvědy v relativním bezpečí. Místo na táboření je to skvělé – uprostřed rozlehlého údolí obklopeného horskými vrcholky ze všech stran. Láká nás vylézt na jednu z hor a podívat se na široké údolí Wind River z nadhledu. Okamžitě jsme rozhodnuti zůstat i celý zítřejší den.

Lehká přeháňka netrvá dlouho. Sluneční paprsky opět začínají prosvítat. Před

večeří jdeme prozkoumat okolí. Srub je obklopen stovkami žlutých arnik. Na chudé půdě mezi naplavenými oblázky se jim dobře daří. Vesele se tetelí při každém závanu teplého vánku. Otevřená tundrová krajina je hojná i na další druhy. Zářivě modré hrozny vlčích bobů arktických, růžové kopištníky a zelené polštáře s bílými kvítky dryádek a drobnými růžovými kvítky silenek bezlodyžných. Skupinky nevelkých smrků jsou ostrůvkovitě rozházeny mezi rozkvetlou stepí a křovinami. Kromě borůvčí dominují také metrové keře vrbek a všudypřítomných břízek, jejichž čerstvým, tuhým proutím se obtížně prodírá. Komáři po dešti otravují se snad ještě větší naléhavostí než při montování kánoe. Je poměrně dusno, ale dobrovolně se potíme v neprodyšných a neprokousnutelných bundách a kuklíme se do kapucí. Já jediný jsem si síťku nezapomněl vzít. Přesto se nemohu rozhodnout, jestli si ji sundat, nebo opět nasadit – slunko se schovává za mraky, teď v podvečer už nemá takovou sílu a ve stínu smrků je přes hustou zelenou síťku velmi špatně vidět.

Kopištník alpínský

Silenka bezlodyžná

Dryádka celolistá

Kopištník alpínský (Hedysarum alpinum), Western Sweet-Vetch, Eskimo Potato
Tato až 60cm vysoká, bobovitá trvalka v květnu a červnu nese na dlouhých stopkách červenofialové, vejčitě eliptické květy. Vyskytuje se na skalnatých svazích, štěrkových nánosech a smrkových lesích na Aljašce, severozápadní Kanadě a v severní části Rocky Mountains (na jih po Montanu). Kořeny a stonky kopištníku alpínského byly odnepaměti důležitou potravou indiánů a eskymáků, kteří je sbírali vždy na jaře a na podzim. Jedli je syrové i tepelně upravené. Kořeny jsou bohaté na cukry. Chutnají sladce, po lékořici. Po uvaření připomínají mladou mrkev nebo brambory. Medvědi grizzly na jaře vyhledávají kořínky kopištníku jako oblíbenou pochoutku a důležitý zdroj energie. Rostlinu je teoreticky možné si splést s různými jedovatými druhy vikví, ty ale na severu nerostou a navíc se jasně odlišují popínavým šlahounem na konci listů.
Velmi podobný druh je kopištník severní (Hedysarum boreale), Northern Sweet-Vetch. Odlišuje se dlouhým špičatým kalichem. V minulosti se o tomto druhu soudilo, že je jedovatý a že má na svědomí například výpravu Sira Johna Richardsona z roku 1820 nebo Christophera McCandlesse známého z románu a filmu „Into the Wild"(Útěk do divočiny). Ve skutečnosti dosud žádné studie neprokázaly jedovatost tohoto druhu, který byl spolu s kopištníkem alpínským nalezen v žaludku zesnulého McCandlesse. Vše nasvědčuje tomu, že McCandless během čtyř měsíců v aljašské divočině odříznut od civilizace rozvodněnou řekou vyhladověl k smrti. Podle nových vědeckých poznatků semena kopištníků (stejně jako příbuzných hrachorů) obsahují aminokyselinu β-oxalyl--L-α,β-diaminopropionovou známou jako ODAP, která v nadměrném množství stimuluje nervové receptory a postupně způsobuje jejich smrt a nevratné ochrnutí - především v dolních končetinách. Toto nervové onemocnění známé jako lathyrismus mělo na svědomí zmrzačení statisíců lidí během 20. století. Chléb z hrachoru setého nacisté záměrně pekli zajatcům v některých koncentračních táborech. McCandless, jenž z hladu začal kromě neškodných kořínků a stonků kopištníku alpínského jíst i kvanta jeho jedovatých semen, byl pravděpodobně zmrzačen lathyrismem a nebyl schopen dále efektivně lovit ani se pokusit o navrát do civilizace.

Dryádka celolistá (Dryas integrifolia), Entire-Leaved Mountain-Avens
je skvělým příkladem přizpůsobení drsným arktickým podmínkám. Tvoří husté koberce lístků a lodyha s bílými kvítky (červen-červenec) roste nízko u země, aby byla chráněna před chladnými a vysušujícími arktickými větry. Roste na místech, která jsou v zimě pokryta silnou sněhovou přikrývkou. Bílé květy jsou utvářeny tak, aby efektivně odrážely sluneční paprsky na bliznu a ohřívaly ji. Dryádka celolistá obývá kamenité, subalpínské svahy Grónska, severovýchodní Sibiře, Aljašky a západní Kanady. Často se vyskytují ve společenstvech s trpasličími vrbami. V chladných arktických podmínkách se vyvíjejí velmi pomalu a mohou se dožívat věku až přes 100 let. Indiánské a eskymácké kmeny z dryádek vyráběly světle zelené barvivo. Blízce příbuzná dryádka osmiplátečná Dryas octopetala, která se liší zubatými listy, má cirkumpolární rozšíření a s dryádkou celolistou se často kříží a vytváří těžko určitelné hybridy. Dryádka je erbovou rostlinou Severozápadních teritorií.

Silenka bezlodyžná (Silene acaulis), Moss Campion
je v Evropě a Americe velmi oblíbenou a často pěstovanou skalničkou. Její přírodní areál zasahuje chladná místa celé severní polokoule. Tato trvalka tvoří husté polštáře v tundře nebo v horách nad hranicí lesa. Nejčastěji ji nalezneme na chudé suti a kamenitých půdách (často vápenitých), na otevřených prostranstvích, kde panují ty nejdrsnější výkyvy teplot. V evropských horách patří silenka bezlodyžná často k chráněným druhům. V ČR se nevyskytuje a na Slovensku je ohrožená. Od června do srpna kvete drobnými růžovofialovými kvítky.

va. Vír nás pouští. Vyrovnáme loď a míříme zastavit na pláži vpravo. Pavel a Klára nás již nervózně vyhlížejí. Spadne nám oběma kámen ze srdce.

„Kde jste byli tak dlouho? Říkali jsme si, jestli jste se necvakli?“ stará se Pavel.

„Zaparkovali jsme před tou skálou, abych si zandal foťák.“

„Docela drsnej zážitek co?“ přikyvuje Pavel. „Jak nás to hnalo na tu stěnu, tak jsem si řikal: To je konec.“

„To nám povídej. Z tý tišiny se tam navíc nedalo pořádně najet a my byli celý rozhozený. Od tý skály nás to odkoplo přímo do toho víru uprostřed. Taktak, že jsme se z něj dostali.“

„No tohleto se na českejch řekách nenaučíš. Jestli to vzít přes vlny a víry, nebo se tlačit podél stěny,“ řekne Pavel. „Tady bych se udělat nechtěl.“

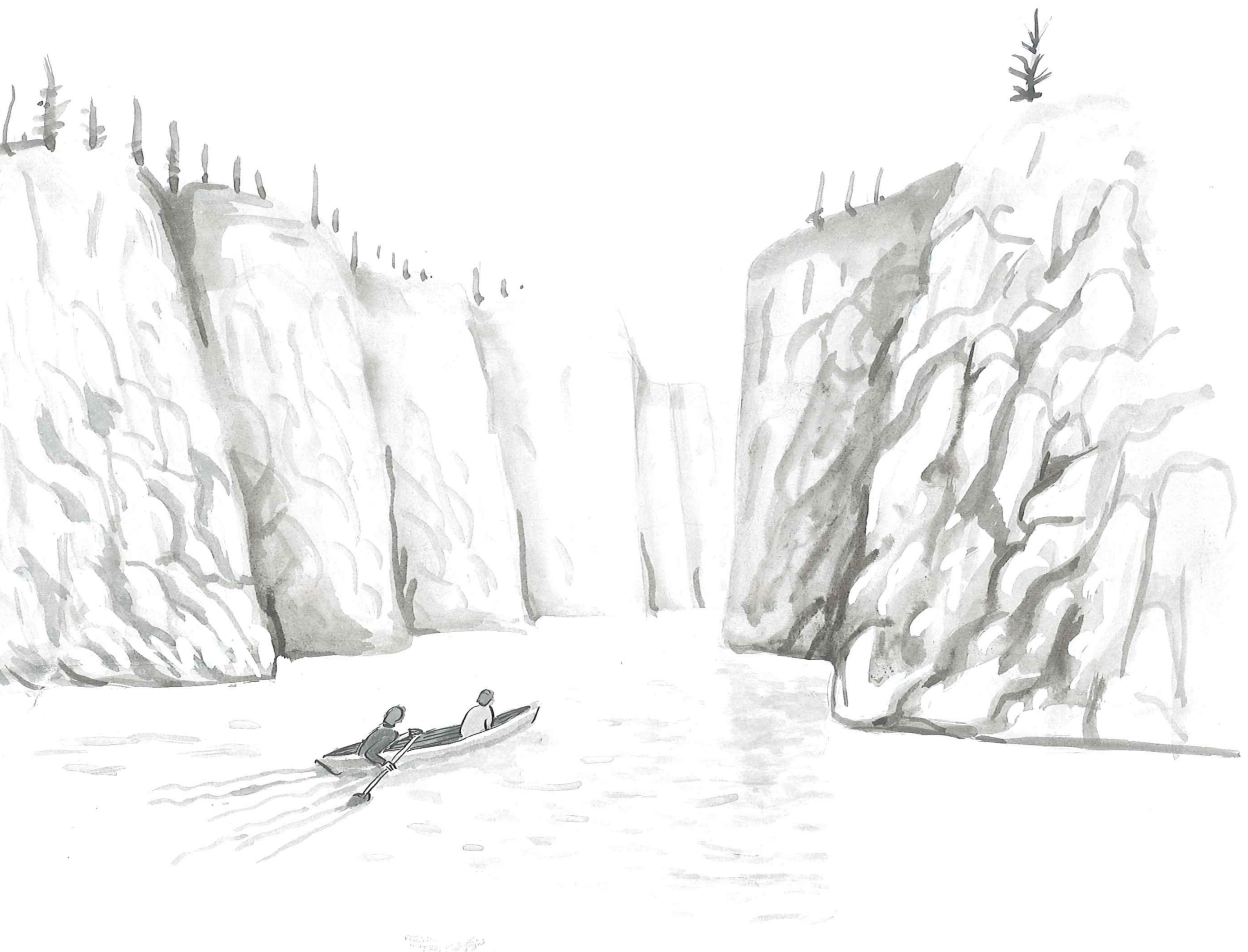

bahnem bez oblázků, kde by se daly postavit stany. Přišla na nás už únava a jsme po celé noci promrzlí. Pláž je dosti navštěvovaná zvěří. Mimo všudypřítomných losích stop jsou zde hojné i vlčí a medvědí otisky.

V deset hodin se už ve stanu nedá vydržet. Je šílené dusno. Slunce praží a i venku je snad k pětadvaceti stupňům. Bolí mě břicho a vedro ze mě ždímá poslední zbytky energie. Nemám na nic chuť. Chtěl bych být v tričku a v trenkách, ale tady na severu to zkrátka hmyz neumožňuje. Trochu se mi uleví, když si zaplavu v řece. Dobrá zpráva je, že je absolutní bezvětří, a my se tak budeme moci opět o kus přiblížit našemu cíli.

„Do Fort McPhersonu to máme už jen něco málo přes sto kilometrů. Zejtra bysme tam možná mohli bejt," odhaduji.

Po vydatné snídani (kterou já téměř vynechám) vyrážíme. Tentokrát nikam nespěcháme a užíváme si krásného počasí. Jen tak si ležíme v kánoích a necháváme se pomalu unášet proudem. Je zajímavé, jak moc počasí ovlivňuje naše nálady. Když prší nebo fouká chladný protivítr, pádlujeme beze slov a ze všech sil, jako bychom už chtěli být co nejdřív odsud. Když je krásně, nevidíme důvod spěchat a vychutnáváme si okolní krajinu. Pohodu narušují otravné stíhačky hovad, které poblázněně rotují kolem našich kánoí. Na rozdíl od komárů se odváží daleko od břehů řeky a není snadné se jich zbavit.

Na pravém břehu si všimneme dřevěného srubu. Sem už zřejmě jezdí lovit indiáni z McPhersonu. Zakotvíme v hlubokém bahně a vydáme se na průzkum. Snad nás indiáni přivítají vřele a dají nám i něco ochutnat.

Tlingité žijí podél aljašsko-kanadského pacifického pobřeží zhruba od pohoří Wrangel-Saint Elias po severní část Britské Kolumbie. Hlavním zdrojem obživy Tlingitů bylo odjakživa moře. Lovili především lososy, halibuty (druh platýsa), kraby, řasy a jiné dary moře, jež byly spolu s dlabanými kánoemi a tkalcovskými předměty zároveň jejich hlavním artiklem při obchodování se sousedícími athabaskými kmeny, od nichž na oplátku získávali sobí a losí maso a drahokamy. Také občas lovili jeleny, baribaly, lachtany a kamzíky běláky, z jejichž vlny tkali pláště a přikrývky. Maso a ceněný rybí tuk získávali z velryb uhynulých či vyplavených na pobřeží. Na rozdíl od sousedních kmenů sami Tlingité velryby nelovili. Pro jejich kulturu jsou charakteristické až padesát metrů vysoké totemy bohatě zdobené podobiznami uctívaných zvířecích božstev (nejčastěji orlů či krkavců) a dlouhé, z kmene zeravu či douglasky dlabané kánoe, na kterých se pádlovalo ve stoje a na kterých Tlingité podnikali daleké výpravy na ostrovy Haida Gwaii (Queen Charlotte Islands) a zřejmě i na Kamčatku, Sachalin a do Asie.

Tlingité, v překladu „praví lidé“, vedli usedlý způsob života. Na pacifickém pobřeží zakládali početné vesnice s dlouhými domy, v nichž bydlely celé velké rody i se svými otroky, které Tlingité získávali v bojích s Cimšjany (středozápad Britské Kolumbie) a Sališi (jihozápad Britské Kolumbie, Vancouver, severní Washington). V domě bylo většinou hned několik ohnišť a postele s palandami, na nichž spali děti a otroci. Nejváženější osoby spávaly na konci budovy, nejdále od dveří. Kromě řezbářství, v němž Tlingité dodnes velmi vynikají, byli i dobří tkalci. Z vlny kamzíka a psích chlupů tkali „chilcaty“ – krásné bílo či žluto-černé pláště zdobené obrazcem kosatky, krkavce či jiného uctívaného božstva. Vyráběli si kožené leginy a mokasíny a klobouky ze smrkových kořínků. Muži i ženy si propichovali nos i uši a nosili měděné či perleťové ozdoby. Tlingitská společnost byla vysoce organizovaná a matrilineární. Děti vychovávala matka, dědeček a strýcové z matčiny strany. Otec si s dětmi hrál, ale nevychovával je. Náčelníci se střídali dědickým systémem. Dědičná byla i funkce správce velkých domů, s níž souvisela i soudní pravomoc. Dnes je tlingitská populace odhadována na 15 000 lidí, jejich jazyk i kultura jsou ale na vymření.

Liz vypráví, jak velké problémy mají dnešní indiáni s alkoholem a drogami. Existuje velká snaha to změnit, ale je to běh na opravdu dlouhou trať. „Ondrej sem na Yukon jede učit děti tradicím. V létě připravujeme bohaté programy pro děti a mládež včetně kurzu řezbářství a tvůrčí tvorby, který Ondrej povede.“

Když dohraje nahrávka Jerryho Alfreda, pustí Ondrej cédéčko skupiny, která zpívá jazykem Lakotů. Ten je zase naprosto odlišný od jazyka Tlingitů i Athabasců.

„Jak dlouho už jste na cestě ze Saskatchewanu?“ ptám se.

„Já jela Ondreje jen vyzvednout dneska ráno. Včera večer se mu porouchalo

auto blízko Liard River," vysvětluje Liz.

„Noc předtím, než jsem vyjížděl z domova, se mi zdál sen, že nepřejedu Liard River. a vyplnilo se," dodá vážně Ondrej. „Vyrazil jsem před dvěma dny... Mimochodem, byl jsem překvapen, kolik jsem potkal medvědů. Včera jsem jich cestou napočítal čtrnáct. Tolik medvědů dlouho nepamatuji."

Silnice kopíruje hranici – chvíli jsme na Yukonu, pak zase v Britské Kolumbii a naopak. Přijíždíme k jezeru dlouhému desítky kilometrů. V dálce za ním se vypínají mohutné štíty ještě zčásti zasněžených hor.

„Tohle je Teslin Lake," řekne Liz. „Tady jsem se narodila a strávila dětství." Když přejíždíme most přes zátoku jezera, ukáže nám Liz i dům, ve kterém její rodina bydlela. Většina její rodiny zde stále žije. Hned za mostem nedaleko od jejího bývalého domova Liz zastavuje. Zajdou si tady s Ondrejem koupit něco malého k jídlu.

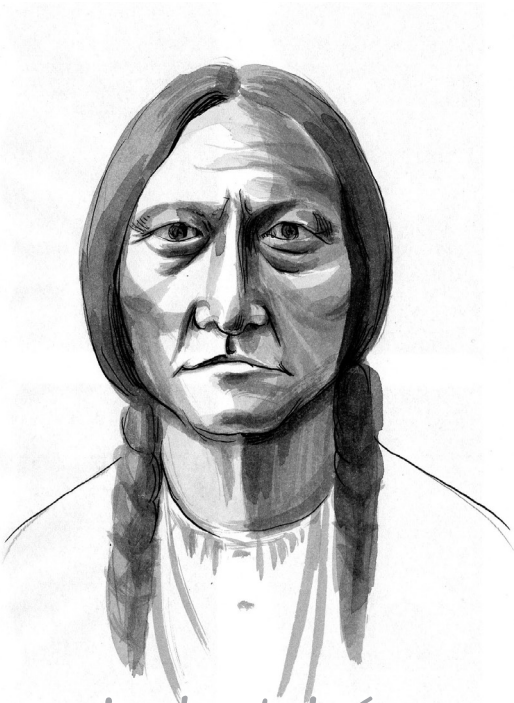

Lakotský indián

Tlingitská indiánka

Pozůstatků srubů z dob zlaté horečky je okolo řeky Yukon plno.
U soutoku řek Yukon a Big Salmon.

Brad a Ernie nás vysadí na jezeře 500 kilometrů od nejbližší civilizace.

Rybaření na McClusky Lake

Wind River z ptačí perspektivy

Chráníme se před komáry

Těsně před soutokem řek Wind a Peel

V kaňonu řeky Peel nás zaskočily peřeje a velký vír

Před hřebenem Tombstone Range

Deer Mountain Trail (Ketchikan)

Na stezce Cape Scott Trail, Vancouver Island, Britská Kolumbie

Mosty ze spadlých stromů pomáhají ulehčit postup těžko prostupným terénem deštného pralesa.